Om Statsförfattningen och Krigsväsendet hos de fordna Svear och Göther.

Akademisk Afhandling,

som,

med Filosofiska Fakultetens samtycke

och under inseende af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att,

för Filosofiska Doktorsgraden,

offentligen försvaras

å Kongl. Akademien den 13 Junii 1832

af

ANTON ANDERSSON,

af Götheborgska Samhället.

ACAD.
LUGD.BAT.
BIBL.

VII. St.

LUND, 1832,

tryckt i Akademiska Boktryckeriet.

Konungens Troman,

Biskopen öfver Götheborgs Stift,

Kommendören af Nordstjerne Orden,

Högvördige Herr Doktor

CARL FR. AF WINGÅRD

tillegnas denna Afhandling

med djupaste vördnad och tacksamhet

af

ANTON ANDERSSON.

5:o) den jord, som man fått såsom fosterlön för barn, ehvem som helst den gifvit; 6:o) den jord, som man tillskiftat sig för odaljord. All annan jord ansågs såsom lösören 8). — Innan

---

8) Hakon Adalstens Gule Tings Lov. Odelslösning. Cap. 6. hos Paus, pag. 215. Jfr Magni Lagabæters Gule Tings Lov. Landebrigde eller Odels B. Cap. II. hos Paus, pag. 107. — Hakon Hakonsons Froste Tings Lov. hos Paus, pag. 183. — Men att vår förklaring af begreppet Odaljord är riktig, kan ock slutas deraf, att uti Egils Saga (Cap. 4. pag. 14.) *odalbönder* opponeras emot *leiglendingar* (landboar). Der säges nemligen: *Haralldr konúngr var miok giörhugall. þá er hann hafdi eignast þau fylki er nykomin voro i valld hans. um lenda menn ok rikabúendr. ok alla þá er honum var grunr á. at nockurrar uppreistar var af ván. þá let hann hvern giöra annathvart at geraz hans þiónostumenn. eda fara af landi í brott. en at þridia kosti sæta ofarkostum. eda láta lífit. en sumir voro hamladir at höndum eda fótum. Haralldr konúngr eignadiz í hveriu fylki ódul öll. ok allt land. bygt ok ubygt. ok iamvel sióinn ok vötnin. skylldu allir búendr vera hans leiglendingar. sva þeir er á mörkina ortu. ok salltkarlarnir. ok allir veidimenn. bædi á sió ok landi. þá voro allir þeir honum lydskylldir.* — Dessa *leiglendingar* kallas på ett annat ställe (Cap. 6. pag. 20.) *leigumenn.* Jfr Cap. 62. pag. 400. — Se äfven Sturleson, Harald Hårfagers S. VI. — XXXII. — Hakon Adalstens S. I. — Mycket är skrifvit om

qvinnor fått arfsrätt, måste icke så sällan hafva händt, att någon vid sin död icke efterlemnade

---

derivationen af ordet odal. Vedel Simonsens tanka (uti den Danske Adels och Ridderstands Historie, Förste Deels Förste Häfte, Kiöbenhavn 1816. pag. 40. 41.) synes oss icke antaglig. "Blandt Nationens friebaarne Mænd var nemlig ved dens förste Indvandring i Landet Grundstykkerne, ligesom alt andet Krigsbytte, ved Lod bleven skiftet og deelt i lige store Parter og Lodder, dog saaledes, at Kongerne og de övrige Krigsanförere, som Stammen for den foromtalte Adel, fik en forholdsmæssig större Andeel end den simple Friebaarne. Disse Jordlodder eller Grundstykker, som saaledes paa ovennævnte Maade faldt dem *at lodum* = i deres Lod, kaldtes paa Grund af deres Erhvervelsesmaade *Allodier* og tilhörte, som frie Eiendom, Bonden, den saakaldte Lodseier eller Allodialis, fra hvem den igien efter gammel Vedtægt overgik *udeelt* til den ældste Sön og med Hensyn til denne sin Arvegangsmaade kaldtes *Odel*". — Denna förklaring är ungefär sådan, som samme författares uttolkning af ordet *withirlag* eller *witherlag* uti kon. Knut den Stores Vitherlagsrätt. Ty han påstår, att det betyder *wit-hær-lagh* eller den vid hären gällande krigslag. Se Vedel Simonsen, p. anf. st. pag. 103. 104. — Om betydelsen af ordet *odal* kan läsas noten n) 1) till Egils Saga, pag. 342., och om *witherlag* Ihre, Gloss. Suiogoth. Tom. II. pag. 1089. 1090.

någon manlig arfvinge, som hörde till ätten. Ty dotterson t. ex. hörde ej till morfaderns, utan till sin faders ätt, och systerson hörde ej till morbroderns ätt. Af Ticiti ord skulle man synas kunna sluta till motsatsen. *Sororum filiis idem apud avunculum, qui apud patrem honor. Quidam sanctiorem arctioremque hunc nexum sanguinis arbitrantur, et in accipiendis obsidibus magis exigunt; tamquam ii et animum firmius, et domum latius, teneant. Heredes tamen successoresque sui cuique liberi: et nullum testamentum. Si liberi non sunt, proximus gradus in possessione fratres, patrui, avunculi* 9). Men dels äro dessa ord tämligen obestämda, dels veta vi, att hos flera Germaniska folk var uti de följande århundraden den regeln gällande, att qvinnor voro uteslutna ifrån arfsrätt till odaljorden, hvilken hos dem kallades *alode* eller *alodis*, och hos Frankerna stundom *alode*, stundom *terra Salica* 10). Det så mycket omtalade stället uti Saliska lagen lyder så här: *De terra vero Salica in mulierem nulla portio hereditatis transit, sed hoc virilis sexus acquirit, hoc est, filii in ipsa hereditate succedunt. Sed ubi inter nepotes aut*

---

9) Tacitus, Germ. XX.

10) Montesquieu har ett annat och högst oriktigt begrepp om Terra salica. De l'Esprit des Lois. XVIII. 22.

pronepotes, post longum tempus, de alode terræ contentio suscitatur, non per stirpes, sed per capita dividantur 1). — Åfven Lex Ripuariorum stadgar, att så länge mankön existerar, må icke qvinna ärfva odaljorden (terra aviatica) 2). Lika tydligt är följande ställe: *Hereditatem defuncti filius, non filia suscipiat. Si filium non habuit qui defunctus est, ad filiam pecunia et mancipia, terra vero ad proximum paternæ generationis consanguineum pertineat. — — — Ad quemcumque hereditas terræ pervenerit, ad illum vestis bellica, id est lorica, et ultio proximi, et solutio leudis, debet pertinere.* Der tillägges, att arfsrätten tillhör fäderneätten ända till femte led, men att sedermera (då ingen man af fädernеätten finnes inom eller uti femte led) ärfver dotter, och att då först öfvergår arfvet ifrån svärdet till sländan 3). De anförda ställena

---

1) Lex Salica, Tit. LXII. Art. 6. Heroldi Edit. uti Wiardas Geschichte und Auslegung des Salischen Gesetzes, pag. 167. 168.

2) Lex Ripuariorum, Tit. LVI. de Alodibus, hos Lindenbrog, Codex Legum Antiqu., Francofurt. 1613. p. 460. — Jfr Formulæ Marculphi, LXVI. hos Lindenbrog, pag. 1248.

3) Lex Angliorum & Verinorum, Tit. VI. de Alodibus, Art. I. VI. VIII. hos Lindenbrog, pag. 483. 484.

bevisa fullkomligen, att odaljorden, tillika med vapen, och förbindelsen att hämnas eller deltaga i böterna, gick i arf till de manliga arfvingarna inom fäderneätten till och med femte led 4). Men om inga manliga arfvingar, tillhörande fäderneätten funnos, så succederade qvinnorna. Äfven är troligt, att odaljorden delades mellan de manliga arfvingarna, som tillhörde fäderneätten, icke *in stirpes*, utan *in capita*. Ty alla voro lika berättigade och lika förpligtade att bära vapen och försvara landet. Äfven stadgas sådant uttryckligen uti det ofvananförda stället af Saliska lagen. Men det, som uti våra gamla lagar stadgas om arfsrätten, innehåller så många nyare tillsatser, att man har svårt för att deraf finna, hurudan arfföljden varit uti de äldsta tiderna före Christendomens införande. — Dock, såsom vi ofvanföre visat, äfven uti våra gamla lagar framskymta spår utaf den äldsta successionsordningen. — Bondens arfvingar voro, uti äldsta tiderna, de män som tillhörde hans ätt, framför allt hans äkta söner (*aþalkunu synir*), med hvilka de legitimerade sönerna äfven voro berättigade till arf 5). Men en frigifven träl,

---

4) Jfr hvad här ofvanföre blifvit sagdt, pag. 12. texten, samt noten 3.

5) Om *legitimation* hos de gamle Skandinaver kan

som blifvit ättledd (upptagen till medlem af ätten), synes icke hafva haft arfsrätt efter den, som upptagit honom i sin ätt, och dess rättigheter voro i allmänhet ganska inskränkta 6).

---

läsas Ebbe S. Bring, de vet. Suec. &c. institutis, pag. 36. följ.

6) *Ætleda* var icke detsamma som *viþerganga a þingi* eller *þingliusa.* Ty oäkta son erhöll äkta sons rätt utan ättledning. Det var nog, att det oäkta barnet blifvit vid tinget offentligen erkändt af fadern. Icke heller behöfdes ättledning, då en träl *friköptes* af sina slägtingar *(löstes meh fä ok frända edhe)*; utan så snart fadern offentligen vid tinget hade erkänt barnet, och fränderna hade lyst personlig fred och säkerhet öfver trälen och efter aflagd ed betalt egaren penningar för honom; så blef barnet genast medlem af faderns, och trälen af dess fränders ätt. Men då en träl skulle *frigifvas*, var det länge en sed, att han skulle ättledas antingen af den frigifvande eller af någon annan. Sedermera ansågs ättledning icke heller vid detta tillfälle nödvändig. Detta inhämtas af följande ställen: WGL. I. Arfþa B. 22. 23. pag. 31. — II. Aruæ B. XXXI. XXXII. pag. 142. — ÖGL. Ærfþa B. XVII. XX. XXV. pag. 126. 127. 128. 130. — Skåne L. VI. 5. 6. 10. Jfr Paraphr. Andr. Sunonis, VI. 5. 9. — Men i Norrige legitimerades oäkta barn genom ättledning. Se Hakon Adalstens Gule Tings Lov. Leysings Lög. II. hos Paus, pag. 76. 77. — Magni

Vi hafva nu talat om de frias rättigheter.

Lagabæters Gule Tings Lov. Arve B. VIII. dersammastådes pag. 95. — Hakon Hakonsons Froste Tings L. XI. Part. I. ders. pag. 124. — Beträffande solenniteterna, som vid ättledning iakttogos, synes det bruket vara det äldsta, som omtalas uti det första af nyss citerade ställen: *Den, som Ætleder, skal giöre tre Solders Øl med stiv Mæle, og slagte en tre Aar gammel Oxe, og flaae Skindet af det höyre Forbeen, og giöre deraf en Sko, og sette ved Skaftkaret* (ölkannan). *Den skal först stige i Skoen, som leder i Æt, dernest den, som bliver leedet i Æt, derefter den, som samtykker Arven, saa den, som samtykker Odelen, og endeligen deres Frænder. — — — Nu skall Fader stige i Sko, om han leder sin Sön i Æt, og den hans Sön, som er Fuldmyndig, nu er det tilfulde Æt-Leding, nu er Sön ikke til, da skal den stige i Sko, som samtykker ham Arven, og siden den, som samtykker ham Odelen. Nu skal den, som Ætleder, saaledes sige: Jeg Ætleder denne Mand til det Gods, som jeg giver ham, og til Giæld og til Gave, til Samquæm og til Sæde, til Bod og til Böder og til al Ræt, ligesom hans Moder havde været min ægte Kone.* — Der säges ock, att *hornung* och *risung* skola på samma sätt ättledas. Då nu uti Hakon Hakonsons Frosta Things L. P. XII. Part, Cap. 42. säges, att *Hrisung* eller *Risung* är en son, som man med en fri qvinna aflat i skogen; så synes tämligen klart, att Risung är detsamma som *Rishofþe*. Ursprungliga betydelsen af detta senare ord är således ej obekant, ehuru Hr. Col-

Om trälarna kan läsas Calonii förträffliga och ofta citerade afhandling 7).

---

lin och Hr. Schlyter så förmena. Se deras Glossarier till WGL. och ÖGL. ordet *Rishofþe.* — Om ättledning kan ock efterses det, som förekommer hos BRING, de vet. Suec. præcip. institutis, pag. 49—52. not. *i.*

7) *De prisco in patria servorum jure.* Af denna afhandling finnas 3 upplagor, nemligen 1:o) original-upplagan, som uti 5 akademiska dissertationer utkom i Åbo 1780—1793. in quarto; 2:o) den af Schildener uti Greifswald utgifna, och 3:o) den som finnes uti första Volumen af MATTHIÆ CALONII Opera Omnia, Holmiæ 1829.